

prof. Sławomir Witkowski
Akademia Sztuk Pięknych
w Gdańsku

Wpłynęło dnia:
13. 05. 2024
L.dz. 124/2024 v.
Zal.

Gdańsk, 26.04.2024

Recenzja dotyczy wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego sztuki Pani doktorze Annie Pohl z Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki. Opinia sporządzona na podstawie decyzji Rady Doskonałości Naukowej DRKN. Z8.400.60.2023 z dnia 11 listopada 2023 roku oraz wniosku Przewodniczącego Rady Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach Prof. dr hab. Antoniego Cygana z dnia 24 stycznia 2024 roku.

Podstawą niniejszej opinii jest analiza dokumentacji przesłanej na nośniku elektronicznym zawierająca następujący materiał:

1. Kopia dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia doktora
2. Autoreferat – Anna Pohl
3. Portfolio – Anna Pohl

Przedstawienie sylwetki

Anna Pohl jest absolwentką Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. W 2004 uzyskała stopień magistra sztuki na kierunku Wzornictwo Przemysłowe ze specjalizacji Komunikacji Wizualnej. Pracę dyplomową zatytułowaną *Koncepcja i realizacja wystawy zbiorowej w halach pofabrycznych Muzeum Techniki i Włókiennictwa w Bielsku-Białej* obroniła z wyróżnieniem, promotorem dyplomu był profesor Michał Kliś. Ukończyła również Podyplomowe Studia Kuratorskie w zakresie wystawiania sztuki współczesnej na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (2005-2006). W 2014 roku na Wydziale Wzornictwa ASP w Warszawie obroniła pracę doktorską zatytułowaną *Rola designu w kształtowaniu wizerunku miast*. Promotorem w przewodzie doktorskim był profesor Michał Stefanowski zaś recenzentami zostali dr habilitowana Ewa Stopa-Pielesz oraz profesor Ksawery Piwocki.

Od 2003 roku pracuje na Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach na różnych stanowiskach: asystentki-stażystki, instruktorki, wykładowczyni, asystentki. Od 2018 do chwili obecnej jest zatrudniona na stanowisku adiunktki, pełni funkcję Kierowniczkii Katedry Komunikacji Wizualnej. Prowadzi Pracownię Projektowania dla Tożsamości. Przez wiele lat współpracowała z katowickim oddziałem SARP przy realizacji projektów edukacyjnych i kuratorskich, prowadząc Galerię Architektury SARP w Katowicach.

Jest kuratorką i współautorką wydarzenia AGRAFA, organizowanego przez ASP w Katowicach.

Informacje dotyczące osiągnięć naukowych, projektowych, organizacyjnych oraz ich ocena
(zgodnie z Art. 219. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Warunki nadania stopnia doktora habilitowanego)

Wydział Projektowy ASP w Katowicach jest jednym z najmocniejszych polskich ośrodków akademickich związanych z wzornictwem, komunikacją wizualną i projektowaniem graficznym. Jest tak przede wszystkim dzięki doskonałej kadrze dydaktycznej oraz ciekawej koncepcji kształcenia. Wydział tworzyli i nadal tworzą profesorowie Michał Kliś, Marian Oslislo, z młodszego pokolenia dr hab. profesor ASP Justyna Kucharczyk, dr hab. profesor ASP Ewa Stopa-Pielesz, profesor Tomasz Bierkowski, a także dydaktycy z pokolenia milenialsów, do którego można zaliczyć dr Annę Pohl. Warto w tym miejscu zauważyć, że w kwestii wartości, pokolenie Y jest uznawane za bardziej skoncentrowane na równowadze między życiem prywatnym a zawodowym, poszukiwaniu celu i sensu w pracy oraz zaangażowaniu w sprawy społeczne i ekologiczne. Dlaczego o tym wspominam? Ponieważ analizując osiągnięcia habilitantki, zakres problemów, które stara się rozwiązywać, metody (narzędzia), którymi się posługuje idealnie oddają ducha pokolenia – projektowanie społecznie zaangażowane, partycypacja środowiskowa z uwzględnieniem potrzeb różnych grup społecznych, inkluzywność procesów projektowych i to co jest niebywale ważne w sposobie jej działania – praca zespołowa. Dodatkowo posiada bardzo ważne kompetencje – doskonale sprawdza się jako mentorka i liderka projektów.

Wszystkie wymienione wyżej umiejętności odnajduję w zgłoszonych do oceny habilitacyjnej trzech realizacjach, ale o tym w dalszej części recenzji.

W tym miejscu muszę dokonać oceny działalności zawodowej dr Anny Pohl jako projektantki, dydaktyczki oraz pracownika funkcjonującego w strukturze uczelni artystycznej zobligowanego do wypełniania obowiązków naukowych i organizacyjnych.

Po przeanalizowaniu dokumentacji mogę stwierdzić, że dr Anna Pohl spełnia wszystkie wymogi stawiane kandydatowi do stopnia doktora habilitowanego określone w art. 219 ust. 1pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Stosując metodę *à rebours* mógłbym w tej chwili zakończyć recenzję, ale z szacunku dla pracy dr Anny Pohl oczywiście tego nie zrobię. Dodatkowo obowiązki recenzenta obligują mnie do dokonania ewaluacji osiągnięć habilitantki. Skupię się przede wszystkim na realizacjach po doktoracie 2014-2023. Stosując metodę eksperckiego wyboru, skupię się na najważniejszych realizacjach. Pełna informacja faktograficzna znajduje się w dostarczonej dokumentacji.

Praktyka projektowa

Sądzę, że warto w tym miejscu zacytować słowa bohaterki tej recenzji, które doskonale charakteryzują i definiują obszar jej pracy jako projektantki oraz zasady etyki i cele aktywności zawodowej:

Główną motywacją do podejmowania konkretnych projektów jest dla mnie potrzeba wprowadzania drobnych zmian w najbliższym otoczeniu, przy równoczesnym zachowaniu tego, co autentyczne i charakterystyczne dla danej kultury czy społeczności. [...] Postrzegam rolę projektanta przede wszystkim jako inicjatora zmian, edukatora oraz mediatora pomiędzy różnymi grupami interesariuszy, posiadającego odpowiednie narzędzia do tłumaczenia złożonych procesów. [...] Realizuję projekty z obszaru tożsamości wizualnej, informacji wizualnej oraz budowania narracji i strategii.

Cenię wyzwania, które dają możliwość wdrażania rozwiązań poprawiających jakość usług czy otaczającej przestrzeni.

Wymieńmy kilka głównych realizacji habilitantki:

- zaprojektowała i koordynowała wdrożenie identyfikacji wizualnej dla wielu instytucji, w tym dla Stowarzyszenia Architektów Polskich i serii wydarzeń, które przetrwały w niezmienionej formie przez wiele lat, co świadczy o trwałości i skuteczności jej rozwiązań
- współpracowała z Urzędem Marszałkowskim Województwa Śląskiego nad projektem identyfikacji wizualnej dla regionu, który później przeszedł redesign (2011-2015, współautorzy: Anna Kopaczewska i Roman Kaczmarczyk)
- jest współautorką redesignu identyfikacji *Śląskie. Pozytywna energia* (wraz z Anną Kopaczewską, 2016)
- współtworzyła identyfikację wizualną dla trzech budynków ASP w Katowicach razem z Justyną Kucharczyk i Agnieszką Nawrocką. Praca wielokrotnie nagradzana – zgłoszona do oceny dzieła habilitacyjnego
- koncepcyjny projekt Identyfikacji wizualnej dla Zagłębia Sportu (2018, współpraca Agnieszka Uchyła, Ewelina Bidzińska)
- realizacja projektów wystawienniczych i aranżacji przestrzeni – warto zaznaczyć, że są one bardzo różnorodne – co pokazuje umiejętność pracy kandydatki na różnych skalach i w różnorodnych materiałach, na przykład: projekt aranżacji końcoworocznej Wzornictwa (2018, współautorzy Bartłomiej Nawrocki, Katarzyna Pełka-Bura); współpraca przy projekcie oraz koordynacja wdrożenia wystawy *Dizajn jest dla Ciebie* (2018); koncepcja wystawy: *Wełna jako czynnik więziotwórczy i kulturotwórczy w kontekście pasterstwa* (2020); czy w końcu projekt graficzny wystawy *Zaprojektuj dobry plac zabaw*, Rondo Sztuki w Katowicach (2022, współpraca Dajana Wejchert).

Trudno nie zauważyć jej osiągnięć przy projekcie, z którego jest znana szerszej, ogólnopolskiej społeczności akademickiej, czyli wydarzenia AGRAFA. Współtworzyła jej wszystkie edycje 2015, 2017, 2019 i 2022. Jej zaangażowanie obejmowało prace kuratorsko-organizacyjne oraz opiekę nad kompleksową identyfikacją wizualną, która każdorazowo była projektowana przez różnych autorów lub zespoły projektowe. Przy edycji w 2022 roku była współautorką architektury informacji platformy internetowej tego wydarzenia, była również odpowiedzialna za opracowanie i redakcję treści.

Działalność dydaktyczna:

Bardzo istotną częścią aktywności zawodowej dr Anny Pohl jest zaangażowanie w działalność dydaktyczną. Dowodem na to jaką wagę ma dla niej ten obszar pracy jest zgłoszenie przez nią jako jednej z trzech części dzieła habilitacyjnego *Koncepcji programu kształcenia Pracowni Projektowania dla Tożsamości* (2018-2023).

Prowadzenie zajęć na Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach jest dla habilitantki jednym z fundamentalnych zawodowych wyzwań. Świadomość, że miała i cały czas ma wpływ na kształcenie nowych pokoleń projektantów jest dla niej niezwykle mobilizująca, wyzwala konieczność poszukiwania najlepszych metod i narzędzi przekazywania wiedzy oraz rozbudzenia w studentach potrzeby samorozwoju i odnajdowania w sobie kreatywności. W *Autoreferacie* wymienia osoby, które miały największy wpływ na jej rozwój:

Moje podejście do tego jak uczyć zmieniało się w ciągu niespełna dwudziestu lat i zostało ukształtowane przez współpracę z wieloma pedagogami. Inspirację pod względem sposobu i etyki pracy stanowił dla mnie w szczególności: Michał Kliś, Justyna Kucharczyk, Andrzej Sobaś oraz Natalia Romero.

Od 2003 roku jako asystentka pracowała w Pracowni Projektowania Komunikacji Wizualnej, Międzykierunkowej Pracowni Projektowania Plakatu (kierownik pracowni: profesor Michał Kliś), Pracowni Projektowania Tożsamości Wizualnej (kierowniczką pracowni: dr habilitowana Ewa Stopa-Pielesz). Od 2018 roku prowadzi samodzielnie Pracownię Projektowania dla Tożsamości.

Ważnym zawodowym doświadczeniem, które rozwinęło jej kompetencje dydaktyczne, był pobyt w Holandii:

Źródłem ogromnych inspiracji i nowych doświadczeń dydaktycznych był dla mnie 3-miesięczny pobyt na Wydziale Wzornictwa (Industrial Design Engineering) na Uniwersytecie Technicznym w Delft, gdzie współprowadziłam zajęcia z Natalią Romero. W ramach przedmiotu Interactions & Electronics byłam odpowiedzialna za przekazywanie wiedzy i umiejętności warsztatowych z obszaru projektowania komunikacji wizualnej [...] W stosunkowo krótkim czasie miałam okazję poznać wielu nauczycieli i badaczy specjalności Designing for Interactions, jednej z najlepszych uczelni w Europie. Uczestniczyłam w wykładach, indywidualnych korektach, zajęciach i warsztatach prowadzonych przez pedagogów skupionych wokół Studia Lab,m.in. Annę Pohlmayer, Ingrid Mulder, Ianusa Keller, Arnolda Vermeeren, Aadjana van der Helm, Xaiana Hue, Roya Bendor oraz Elvin Karana.

Zdobyte doświadczenie ugruntowało w dr Annie Pohl jej wyjątkowe predyspozycje do roli nauczyciela akademickiego. Kierowanie interdyscyplinarnymi pracowniami projektowymi, rozwinęło nowatorskie podejścia do nauczania i projektowania. Jej metody nauczania opierają się na promowaniu indywidualnego podejścia do studentów, wspieraniu ich w rozwoju oraz nauczaniu przez praktykę, co pozwala studentom na uzyskanie solidnych umiejętności praktycznych oraz teoretycznych.

Międzynarodowa współpraca dydaktyczna, między innymi na Uniwersytecie Technicznym w Delft, wzbogaciła jej perspektywę nauczycielską o dostęp do globalnych trendów i technologii. Z mojej perspektywy, osoby, która przez siedemnaście lat obejmowała stanowiska kierownicze na Wydziale Grafiki gdańskiej Akademii, mogę tylko wyrazić ogromne uznanie dla pracy dr Anny Pohl i stwierdzić, że szczerze zazdroścę katowickiej ASP takiej dydaktyczki.

Praca badawcza:

Oceniając całościowo sylwetkę habilitantki nie sposób pominąć jej pracy badawczej. I tym razem posłużę się cytatem z *Autoreferatu*:

Głównym obszarem moich prac badawczych jest kształtowanie tożsamości miejsca z uwzględnieniem podejścia interdyscyplinarnego oraz partycypacyjnego – w odniesieniu do instytucji i przestrzeni publicznych.

Wydaje się, że od samego początku pracy akademickiej w centrum zainteresowania habilitantki były analizy i badania dotyczące zjawisk kształtowania się tożsamości miejsca. Już w latach 2011-2012 przeprowadziła interdyscyplinarnemu zespołowi w projekcie rewitalizacji osiedla Zandka w Zabrzu. Projekt nosił nazwę *Innowacyjność i tożsamość miejsca w rewitalizacji obszarów miejskich*. Łączył ekspertyzy z różnych dziedzin, takich jak architektura, urbanistyka, projektowanie, socjologia i ekonomia. Habili-

tantka zajmowała się opracowaniem strategii opartej na lokalnej tożsamości i wartościach dziedzictwa kulturowego, co zaowocowało zestawem rekomendacji dla przyszłych działań rewitalizacyjnych oraz opracowaniem uniwersalnego narzędzia do podobnych działań. Badania nad wymienionymi zagadnieniami znalazły również odzwierciedlenie w jej doktoracie zatytułowanym *Rola dizajnu w kształtowaniu wizerunku miasta*. Dr Anna Pohl w ramach swojej pracy doktorskiej badała wpływ dizajnu na wizerunek miast na przykładzie siedmiu największych polskich miast. Projekt ten zaowocował stworzeniem platformy edukacyjnej dla przedstawicieli samorządów, promującej wykorzystanie podejścia projektowego w zarządzaniu miejskim.

Warto wymienić również projekt z 2018 roku nazwany *Usługą badawczą dla Cieszyńskich Zakładów Kartonarskich*. Był to interdyscyplinarny projekt realizowany wraz z Wydziałem Inżynierii Produkcji, Instytutu Technik Wytwarzania Politechniki Warszawskiej. Efektem współpracy było opracowanie innowacyjnych rozwiązań w produkcji opakowań, odpowiadających współczesnym trendom i wymaganiom rynku, dostosowanych do potrzeb przemysłu 4.0.

Obecnie pracuje nad rozpoczętym w 2019 roku międzynarodowym projektem *Projektowanie dla tożsamości*. Badanie porównawcze wybranych otwartych przestrzeni publicznych z elementami placu zabaw w Katowicach i Lublanie”. W tym przedsięwzięciu zespół, któremu przewodzi, “koncentrował się wokół kwestii związanych z przypisywaniem wartości miejscom i ich odczytywaniem przez różnych użytkowników”. Badania pozwoliły na głębsze zrozumienie roli projektowania w kształtowaniu przestrzeni miejskich i społecznych interakcji. W efekcie powstał zestaw narzędzi wspierających proces projektowania placów zabaw.

Co ważne, wyniki swojej pracy badawczej publikuje, w *Portfolio* znajdziemy listę tych publikacji.

Kreśląc sylwetkę dr Anny Pohl jako projektantki i dydaktyczki na ASP w Katowicach należy ją dopełnić o działalność promotorską, kuratorską oraz organizacyjną.

Od 2017 roku była promotorką ośmiu dyplomów licencjackich na Wydziale Projektowym. Ostatni umieszczony w spisie dokumentacji to *Adaptacja projektu tożsamości wizualnej dla Kwaciarni Teatralnej w Cieszynie* autorstwa Natalii Lach (2023). W latach 2015-2023 recenzowała dwadzieścia sześć dyplomów w tym cztery magisterskie. Jej podopieczni studentki i studenci zdobywali liczne nagrody, wyróżnienia (19) oraz prezentowali swoje osiągnięcia w kraju i zagranicą. Wymienię po jednym przykładzie:

- prezentacja prac studentów Pracowni Projektowania Komunikacji Wizualnej na targach *Salone del Mobile* w Mediolanie w ramach wystawy *Polish Design. Today is Tomorrow*, 2017,
- wyróżnienie Arting dla Anastasiia Mokhova za projekt identyfikacji wizualnej piwa Bielskie (kategoria Wyzwanie), prezentacja projektu na wystawie w ramach Arting 2022. Miasto, 2022

Dr Anna Pohl organizuje konkursy, wystawy studenckie oraz inicjuje, a następnie prowadzi współpracę z interesariuszami zewnętrznymi w ramach Pracowni Projektowania dla Tożsamości, na przykład: Urząd Miasta Tychy, Urząd Marszałkowski, Międzynarodowy Port Lotniczy w Pyrzowicach (opieka merytoryczna w procesie dydaktycznym, współpraca: Martyna Piątek), 2022–2023.

Dr Anna Pohl ze swoimi walorami intelektualnymi oraz kompetencjami zawodowymi jest dla katowickiej Akademii niezwykle cennym pracownikiem, dlatego też pełni liczne funkcje organizacyjne, wymienię najważniejsze:

- kierowniczka Katedry Projektowania Komunikacji Wizualnej, 2020 – obecnie
- członkini Rady Wydziału Projektowego, 2020 – obecnie
- członkini Senackiej Komisji ds. badań naukowych, 2020 – obecnie
- członkini Senackiej Komisji ds. struktury i jakości kształcenia, 2020 – obecnie
- członkini Zespołu ds. Estetyki Przestrzeni Miasta Katowice, 2022 – obecnie
- członkini Rady Programowej AGRAFA, 2018 – obecnie
- członkini Komisji Dyplomowej Kierunku Wzornictwo, 2016–2017, 2020 – obecnie
- członkini Komisji egzaminów dyplomowych I stopień Wzornictwo, 2020 – obecnie
- członkini Komisji egzaminów wstępnych II stopień Wzornictwo, 2020 – obecnie

Nic zatem dziwnego, że za swoją pracę jest nagradzana, w latach 2015-2022 uzyskała sześć nagród Rektorskich wszystkich stopni.

Konkludując tę część recenzji, przedstawiającą esencję działań habilitantki stwierdzam, że jest osobą wyróżniającą się w obszarach podlegających ocenie.

Mogę stwierdzić, że działalność dr Anny Pohl jest modelowym przykładem, jak naukowa docieklivość, praktyczne umiejętności projektowe i zaangażowanie pedagogiczne mogą się łączyć, tworząc wartościową synergię wzbogacającą zarówno świat akademicki jak i obszar projektowania dla instytucji publicznych i samorządowych oraz przemysłu.

Pozostaje mi stwierdzić ponownie, że w przedstawionym powyżej obszarze dr Anna Pohl spełnia wszystkie wymogi stawiane kandydatowi do stopnia doktora habilitowanego określone w art. 219 ust. 1pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Ocena osiągnięć zgłoszonych jako dzieło habilitacyjne (zgodnie z Art. 219. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Warunki nadania stopnia doktora habilitowanego)

W swojej praktyce recenzenta po raz pierwszy mam sposobność oceny dzieła habilitacyjnego składającego się z trzech niezależnych części, każda z nich jest całościowym opracowaniem osobnego zadania. Tym co je łączy jest szeroko pojęte projektowanie. Sama autorka o swojej decyzji napisała:

[...] zdecydowałam się na wybór trzech projektów, w których byłam odpowiedzialna za wspieranie procesów związanych z kształtowaniem tożsamości miejsca. W ramach tych projektów pełniłam różnorodne role, w tym projektantki, która współtworzyła rozwiązania z zakresu komunikacji wizualnej, koordynatorki, badaczki oraz edukatorki.

Z pewnością tak szeroko przedstawione pole działania nie ułatwia recenzentowi pracy jednak daje możliwość pełniejszego poznania kandydatki.

Elementy składowe dzieła habilitacyjnego:

1. System informacji wizualnej dla budynków ASP w Katowicach (2015, 2021)

- projekt z zakresu komunikacji wizualnej

Projekt powstał z myślą o społeczności tworzącej instytucję, a jego celem było wzmacnianie poczucia tożsamości i identyfikacji z miejscem.

2. Designing for identity – projekt badawczo-wdrożeniowy z obszaru projektowania przestrzeni publicznej z elementami placów zabaw (2014–2022)

Projekt mający na celu wypracowanie narzędzi wspierających partycypacyjne projektowanie placów zabaw i uwzględniających wyzwania zrównoważonego rozwoju.

3. Koncepcja programu kształcenia Pracowni Projektowania dla Tożsamości (2018–2023) – projekt edukacyjny

Projekt dedykowany studentom I stopnia studiów licencjackich kierunku Wzornictwo w ASP w Katowicach.

Każda z trzech realizacji jest efektem pracy zespołowej. Dr Anna Pohl precyzyjnie określiła swój procentowy udział w przedstawianych działaniach. I tak zgodnie z kolejnością wymienionych zadań jest to: 33,3% (współautorki: dr hab. Justyna Kucharczyk, dr hab. Agnieszka Nawrocka), 50 % (współpraca: mgr inż. Arch. Bartłomiej Nawrocki, doc. dr Matej Niksić) i 80% (współpraca: mgr inż. arch. Bartłomiej Nawrocki, mgr Katarzyna Pełka-Bura, mgr Martyna Piątek). Pozwalając sobie na odrobinę humoru, mogę stwierdzić, że dzieło habilitacyjne zostało wykonane w 163,3% a więc ze znaczącą nadwyżką, co samo w sobie już na początku nastawia pozytywnie oceniającego do pracy kandydatki.

Zakres problemów i rozwiązań w prezentowanych realizacjach jest bardzo obszerny, recenzja zaś, aby nie stać się nudnym długim wywodem, powinna być syntetyczna i odnosić się do najważniejszych walorów ocenianych projektów. Dlatego też zacznę od ogólnej uwagi odnoszącej się do fundamentalnych zasad charakteryzujących całą pracę dr Anny Pohl. Każda końcowa decyzja realizacyjna poprzedzona jest indywidualnym podejściem do zadania, długotrwałymi, wnikliwymi analizami problemów, żmudnym dogłębnym procesem badawczym i partycypacyjnymi konsultacjami z grupami społecznymi dla których wykonuje swoją intelektualną pracę.

Element pierwszy:

System informacji wizualnej dla budynków ASP w Katowicach (2015, 2021) oceniam jako wartościowy i innowacyjny pod wieloma względami. W warstwie projektowej przedstawia wartości polegające na inteligentnym i przemyślanym sposobie integracji stylów i form systemu informacji wizualnej ze zróżnicowaną architekturą trzech budynków kampusu katowickiej Akademii. Mam na myśli dostosowanie designu sygnaletyki w tym krojów pisma i kolorystyki, do indywidualnych potrzeb i charakteru każdego z nich. Użycie neutralnych barw dla budynku z bogatą historią (Raciborska 37) i bardziej intensywnych dla nowoczesnych przestrzeni (Raciborska 50) podkreśla ich unikatowość bez zakłócania wizualnej spójności. Należy podkreślić, że decyzja oparcia systemu na dużej, przeskalowanej cyfrze była słuszna – wpłynęła na czytelność i funkcjonalność systemu. Jest to trend, który można zaobserwować w wielu światowych i polskich opracowaniach wayfindingowych, na przykład: Seattle Public Library (Bruce Mau Design, 2011) czy na Wydziale Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego (Blank Studio, 2019-2021). Przeskalowania cyfr umożliwiają łatwą orientację w przestrzeni, co jest kluczowe dla budynków o znacznych rozmiarach i złożonej funkcjonalności, jakimi są obiekty edukacyjne. Jednak to co jest szczególną wartością tego opracowania, to partycypacja – projektantki włączyły do procesu kreacji trzydzieścioro pięcioro pracowników uczelni – każdy z nich stworzył autorski zestaw cyfr używanych w systemie oznakowania. To był świetny, innowacyjny pomysł w podejściu do projektowania informacji wizualnej. Połączył w sobie wymagania funk-

cjonalne z emocjonalnym i indywidualnym podejściem do designu. Zastosowanie ręcznie wykonanych elementów przez pracowników ASP dodało osobistego charakteru i oryginalności projektowi, a co najważniejsze, zbudowało więzi środowiskowe dzięki poczuciu wspólnotowości i pozwoliło odczuć *genius loci* uczelni. Użycie kroju pisma Scala jako unifikującego informację bazową oraz kontrolowany dobór kolorów wzmacniają czytelność oraz logikę treści. Projekt skutecznie balansuje między estetyką a funkcjonalnością, dostarczając informacji w sposób, który jest zarówno praktyczny jak i estetycznie przyjemny, jednocześnie naznaczony osobistymi śladami współtwórców typografii.

Nie sposób pominąć bardzo istotnych elementów wdrożonego systemu jakimi są interaktywność i elastyczność. Walory te uzyskano dzięki wprowadzeniu w budynku przy Raciborskiej 50 (pracownie i warsztaty kierunków Wzornictwa i Malarstwa) mobilnych nośników informacji w intensywnych kolorach, które można swobodnie przemieszczać i dostosowywać do bieżących potrzeb. Tego rodzaju rozwiązania – interaktywne kioski w muzeach czy dynamiczne systemy oznakowania w nowoczesnych centrach handlowych są wartością dodaną, jaką niesie za sobą responsywność. W Katowicach mobilne nośniki informacji, które można dostosowywać do bieżących potrzeb i które są wykonane z materiałów recyklingowych, wykazują podobną innowacyjność, umożliwiając dynamiczną zmianę i interakcję użytkowników z przestrzenią. Można stwierdzić, że to co wyróżnia system w Katowicach od na przykład oznakowania dla kampusu uniwersyteckiego Stanford czy Uniwersytetu w Toronto kładących nacisk na estetykę, jest jego emocjonalny wymiar.

Podsumowując, projekt ten demonstruje głębokie zrozumienie związków między formą a funkcją w designie oraz potrafi odpowiedzieć na specyficzne potrzeby i konteksty miejsca. Wprowadzenie elementów partycypacyjnych i interaktywnych, a także uwzględnienie indywidualnych cech i odrębnych historii każdego z budynków, czyni go wyjątkowym przykładem innowacyjnego podejścia do projektowania komunikacji wizualnej w przestrzeniach edukacyjnych i publicznych.

Należy zaznaczyć, że walory Systemu zostały zauważone przez środowiska profesjonalistów, co uzyskało swój wymiar w formie nagród i wyróżnień:

- nagroda Zamku Sztuki w konkursie Śląska Rzecz w kategorii grafika użytkowa za projekt systemu informacji wizualnej w budynku ASP w Katowicach przy ul. Raciborskiej 50, 2017
- nagroda Śląska Rzecz w kategorii grafika użytkowa za projekt system informacji wizualnej dla budynku w ASP w Katowicach, 2020
- wyróżnienie w międzynarodowym konkursie: IIID award-2023, International Institute for Information Design

Indywidualny wkład dr Anny Pohl:

Dr Anna Pohl definiuje swój udział w pracach nad *Systemem Identyfikacji dla budynków ASP w Katowicach* na poziomie 33,3% w potrójnej przestrzeni aktywności:

- badaczki – określającej wartości i *genius loci* oraz analizującej ścieżki użytkownika
- projektantki komunikacji wizualnej – odpowiedzialnej za projekty nośników informacji
- koordynatorki – odpowiedzialnej za zharmonizowanie procesu i akcji społecznej

Dr Anna Pohl była kluczową postacią w organizacji procesu projektowego, od ideacji po wdrożenie. Odpowiadała za opracowanie graficzne oraz techniczne elementy systemu, w tym piktogramy, numerację pomieszczeń i informację kierunkową. Jej rola obejmowała także mediację, koordynację prac wdrożeniowych, co miało kluczowe znaczenie dla spójności i funkcjonalności projektu. Praca habilitantki stanowi

istotny wkład w kształtowanie przestrzeni edukacyjnych, podwyższa standardy komunikacji wizualnej w kontekście instytucjonalnym.

Element drugi:

Designing for identity – projekt badawczo-wdrożeniowy z obszaru projektowania przestrzeni publicznej z elementami placów zabaw rozwijał się z przerwami przez osiem lat (2014–2022) i podzielony został na dwa etapy:

- **I etap** (2014–2016): Skoncentrowany na konsultacjach społecznych i planowaniu rewitalizacji placu przy ul. Adamskiego i Koszarowej. Dr Anna Pohl zainicjowała i nadzorowała warsztaty partycypacyjne, które zaangażowały lokalną społeczność, studentów ASP w Katowicach oraz władze miejskie w proces projektowy, co pozwoliło na zidentyfikowanie preferencji i potrzeb mieszkańców.
- **II etap** (2019–2022): Poszerzający obszar badawczy o wymiar międzynarodowy skupiony na realizacji i ocenie projektu poprzez porównawcze badanie przestrzeni publicznych w Katowicach i Lublanie. Proces ten pomógł w zgłębieniu wiedzy o efektywnym projektowaniu przestrzeni publicznych z uwzględnieniem różnorodnych potrzeb użytkowników, co w efekcie umożliwiło stworzenie prototypu narzędzia, które w przystępny sposób komunikowało założone treści – przyjęło ono formę wystawy *Zaprojektuj dobry plac zabaw*.

Prowadzenie projektów trwających wiele lat nie jest łatwe. Wymaga od prowadzącego koordynatora uporczywości, determinacji oraz jasności celu, do którego dąży. O ile efekty badań dotyczące nauk przyrodniczych, ścisłych czy medycznych w dzisiejszych czasach w dużej mierze zależą od specjalistycznej wiedzy, laboratoriów i technologii, o tyle w naukach humanistycznych, w których badania dotyczą szeroko rozumianej kondycji człowieka, sprawa nie jest tak prosta – wymaga od prowadzącego badania szczególnych umiejętności dotyczących kompetencji społecznych. Dzięki nim badacz jest w stanie przekonać ludzi do celowości i sensowności prowadzonych przez siebie prac badawczych. Im większej grupy ludzi dotyczą analizy, tym trudniej jest je przeprowadzić i z sukcesem zakończyć. Z dokumentacji habilitacyjnej wynika, że dr Anna Pohl jest osobą obdarzoną wyjątkowymi kompetencjami interpersonalnymi umożliwiającymi jej realizację zadań przy wykorzystaniu wiedzy, którą posiada. Jednym z nich jest projekt *Designing for identity*. Wydaje się, że wszystkie cele, które sobie postawiła, udało się zrealizować. Finałem pierwszego etapu była rewitalizacja placu przy ul. Adamskiego i Koszarowej w Katowicach. Sukcesem zakończył się również drugi etap – w wyniku międzynarodowej współpracy porównawczej powstał raport prezentujący wyniki badań oraz prototyp narzędzia wspierającego proces projektowania placów zabaw w formie wystawy. Przeprowadzone badania wykazały, że większość procesów powstawania placów zabaw nie uwzględnia współczesnych wyzwań, takich jak zrównoważony rozwój czy wspólnotowość. Wartości ważne dla społeczności lokalnych często są pomijane. Narzędzie zaproponowane przez dr Annę Pohl uwzględnia głosy nieobecnych aktorów, w tym natury i kultury, co jest ważnym wkładem w dziedzinę projektowania przestrzeni publicznych.

Jednak istotą i esencją tego przedsięwzięcia było to, co wydarzyło się w czasie jego realizacji – a więc cały proces rodzenia się i rozwoju projektu. Zdobyte doświadczenia, nowa wiedza, ugruntowanie zasad wspomagających projektowanie dla tożsamości miejsca, czyli nauka i umiejętności, których nabyli studenci są bezcenne.

Designing for identity to wzorcowy przykład konceptu zawierającego w sobie całościowy model badawczy, rozwojowy, edukacyjny. Dla mnie – dydaktyka z trzydziestopięcioletnim doświadczeniem – niezwykle istotny, być może najważniejszy jest jego aspekt naukowo-edukacyjny. Korzyści oraz poszerzenie perspektywy zawodowej projektanta jaką uzyskali studenci przy pracy nad *Designing for identity* można wymienić w kilku punktach:

- Umiejętności badawcze: Poprzez mapowanie i badania, studenci nauczyli się, jak identyfikować potrzeby użytkowników i analizować różne aspekty związane z rewitalizacją. Poznali narzędzia badawcze, takie jak obserwacje i wywiady, co pomogło im w zrozumieniu perspektywy mieszkańców.
- Praca zespołowa i komunikacja: Praca w interdyscyplinarnym zespole, w którym uczestniczyli projektanci, architekci, urbaniści, socjologowie i przedstawiciele władz, nauczyła studentów komunikacji i współpracy z różnymi interesariuszami. Rozwinęli oni również umiejętności społeczne poprzez facylitację warsztatów.
- Świadomość społeczna i odpowiedzialność projektanta: Studenci zrozumieli, że projektant nie tylko tworzy funkcjonalne produkty czy przestrzenie, ale również powinien brać pod uwagę interes publiczny i dążyć do zrównoważonego rozwoju. Nauczyli się także, jak projektować z poszanowaniem wspólnoty i środowiska naturalnego.
- Rozwiązywanie problemów: Uczestnicząc w projekcie, studenci nauczyli się, jak radzić sobie z konfliktami interesów i tworzyć kompromisy, które zaspokajają potrzeby różnych grup. To wzmocniło ich umiejętności analityczne i kreatywność w rozwiązywaniu problemów.

Cały ten proces koordynowała, kontrolowała i moderowała dr Anna Pohl. Moje wielkie uznanie!

Dr Anna Pohl definiuje swoją rolę i udział w pracach nad *Designing for identity* – *projekt badawczo-wdrożeniowy z obszaru projektowania przestrzeni publicznej z elementami placów zabaw* na poziomie 50% w obszarach:

Etap pierwszy:

- badaczki – badanie tożsamości kwartału ulic Adamskiego i Koszarowej, analiza rozwiązań w obszarze projektowania inkluzywnego i partycypacyjnego
- projektantki komunikacji wizualnej – wizualizacja procesu, opracowanie narzędzi warsztatowych
- koordynatorki i liderki – koordynacja procesu i opracowanie scenariusza konsultacji społecznych
- edukatorki – działania edukacyjne dla studentów, przedstawicieli samorządu, architektów, mieszkańców

Etap drugi:

- badaczki – badanie tożsamości kwartału ulic Adamskiego i Koszarowej, analiza rozwiązań w obszarze projektowania inkluzywnego i partycypacyjnego
- pomysłodawczynie i koordynatorki – koordynacja procesu badawczego
- projektantki komunikacji wizualnej – opracowanie narzędzia wspierającego projektowanie placów zabaw
- edukatorki i kuratorki – prowadzenie warsztatów dla lokalnych liderów

Do powyższego zestawienia nie zgłaszam wątpliwości.

Krótko podsumowując tę część dzieła habilitacyjnego dr Anny Pohl dotyczącego *Projektowania dla toż-*

samości, mogę stwierdzić, że wyróżnia się w kontekście badań nad przestrzeniami publicznymi. Można założyć z dużą dozą pewności, że swój sukces zawdzięcza zaangażowaniu oraz interdyscyplinarnemu podejściu i zdolnościom do zrozumienia potrzeb różnych interesariuszy. Studenci zdobyli cenne doświadczenia i umiejętności, które są kluczowe w zawodzie projektanta, mogli również zrozumieć, jak ważne jest projektowanie zrównoważone zorientowane na człowieka i społeczność. W aspekcie międzynarodowym projekt *Projektowanie dla tożsamości* pozwala na wymianę wiedzy, doświadczeń i praktyk pomiędzy różnymi krajami. Warto zaznaczyć, że opracowanie materiału do anglojęzycznej publikacji podsumowującej projekt jest ważnym elementem międzynarodowej ekspozycji projektu, co w oczywisty sposób poszerza grupę jego odbiorców, nadając mu międzynarodowy aspekt.

Element trzeci:

Koncepcja programu kształcenia Pracowni Projektowania dla Tożsamości (2018–2023) – projekt edukacyjny

Oceniając ostatni element osiągnięć dr Anny Pohl zgłoszonych w ramach pracy habilitacyjnej, mogę sparafrazować znane powiedzenie – wszystkie drogi, którymi podążała dr Anna Pohl prowadzą do Pracowni Projektowania dla Tożsamości. I w zasadzie jest to pointa mojej oceny dostarczonego materiału. Cała zdobyta wiedza, doświadczenie, metody i narzędzia pracy mają swoje odzwierciedlenie w koncepcji oraz programie pracowni, którą kandydatka stworzyła i obecnie prowadzi. W tym miejscu czuję się trochę jak członek Polskiej Komisji Akredytacyjnej, który dokonuje kompleksowej oceny programowej oraz procesu doskonalenia jakości kształcenia. Nawiązanie do PAK jest oczywiste, ponieważ całość Koncepcji program kształcenia Pracowni Projektowania dla Tożsamości jest właściwie kompletnie przygotowanym Sylabusem – no może brakuje jedynie tabel z rozpisаныmi efektami uczenia się, ale nie o to w tym miejscu chodzi. Spoglądając z szerokiej perspektywy na prezentowany program, stwierdzam, że jest wartościowy, ponieważ zbudowany został na bazie doświadczeń mądrej, mimo stosunkowo młodego wieku już doświadczonej oraz ambitnej projektantki, dla której dydaktyka i edukacja stały się zawodowym wyzwaniem. To wyzwanie realizuje w sposób profesjonalny, ale co ważniejsze z ogromną pasją. Przedstawiony program kształcenia przyszłych projektantów w zakresie identyfikacji wizualnej i kształtowania tożsamości marki, idei, miejsca łączy teorię z praktyką. I co bardzo ważne jest stale uaktualniany, ponieważ dr Anna Pohl aktywnie uczestniczy w międzynarodowych warsztatach i kursach unowocześniających metodykę prowadzenia zajęć („Walking, Recording and Collaborative Mapping workshop” – warsztaty w ramach konferencji 2018 Participatory Design Conference, prowadzenie: dr ir. Marijn Van De Weijer, Mela Zuljevic; zajęcia w Pracowni Międzynarodowej/Narrative Encounters (prowadzenie Simeon Featherstone), „Neighbours’ corner: Local place to meet the community fellows” – warsztaty w ramach wydarzenia Dizajn na BezTydzień, prowadzenie: doc. dr Matej Nikšič; „The Art & Craft Of Designing & Facilitating Learning Spaces Masterclass” – kurs organizowany przez duńską szkołę KAOS Pilot, prowadzenie: Simon Kavanagh). Doskonałym przykładem wdrażania nowoczesnych conceptów programowych i metodycznych jest zaprezentowana w formie tabeli koncepcja wystawy: *Wełna jako czynnik więziotwórczy i kulturotwórczy w kontekście pasterstwa* to interdyscyplinarny projekt zrealizowany przez studentów Wzornictwa ASP w Katowicach oraz etnologii i antropologii Uniwersytetu Śląskiego (2019/2020).

Program pracowni dr Anny Pohl, moim zdaniem, wyróżnia się głębokim zaangażowaniem w edukację holistyczną i interdyscyplinarną, łączy w sobie bowiem wiedzę z różnych dziedzin takich jak projekto-

wanie wizualne, architektura, projektowanie produktu i ergonomia. Ma na celu nie tylko przekazanie studentom umiejętności technicznych, ale również rozwijanie wrażliwości kulturowej, społecznej odpowiedzialności oraz zdolności do innowacji w dziedzinie projektowania dla tożsamości. Przez wymóg współpracy, prezentacji i autorefleksji rozwija także ważne umiejętności miękkie, bowiem studenci uczą się komunikacji, pracy zespołowej i samooceny, co wydaje się być kluczowe w dzisiejszym świecie wyzwań cywilizacyjnych szczególnie w kontekście oszałamiającego rozwoju Sztucznej Inteligencji.

Kończąc recenzję, postanowiłem umieścić cytat z *Autoreferatu* dr Anny Pohl, który moim zdaniem bardzo dobrze charakteryzuje kandydatkę jako projektantkę i edukatorkę stawiającą cele sobie i swoim studentom:

Projektanci komunikacji wizualnej poprzez swoje unikalne umiejętności związane z wizualizowaniem treści, empatią i wrażliwością, są ważnym elementem interdyscyplinarnych zespołów. Ważnym jest także pielęgnowanie umiejętności bycia uważnym i dociekliwym, gdyż to one pozwalają na dostrzeganie zmarginalizowanych grup, ale także wartości istotnych z punktu widzenia zachowania kultury, pielęgnowania lokalnego dziedzictwa i środowiska naturalnego. Wiedzę w obszarze kształtowania otoczenia w oparciu o powyższe założenia staram się przekazywać studentom, wierząc, że w przyszłości staną się współtwórcami odpowiedzialnych społecznie rozwiązań.

Podsumowując, dr Anna Pohl przedstawia projektanta jako kluczowego aktora w procesach kształtowania tożsamości miejsca, który za pomocą swoich umiejętności projektowych, strategicznego myślenia i zdolności do współpracy może znacząco wpływać na jakość życia w przestrzeniach miejskich. Tożsamość miejsca traktuje jako wynik wspólnych działań i odpowiedzialności zarówno projektantów jak i społeczności lokalnych, a także jako ciągłą interakcją między kulturą, historią i nowoczesnymi technologiami.

Ten obraz idealnie odzwierciedla zawodowy portret bohaterki mojej recenzji.

Konkluzja

Po przeanalizowaniu materiału ikonograficznego, który dokumentuje osiągnięcia habilitantki oraz po zapoznaniu się z *Autoreferatem* przedstawiającym drogę zawodową dr Anny Pohl jako nauczycielki akademickiej oraz niezależnej projektantki stwierdzam, że działalność badawcza, dydaktyczna, popularyzatorska, ale przede wszystkim praca w zakresie projektowania dla tożsamości stanowią znaczący wkład w dziedzinę sztuk wizualnych i projektowych. Całość dokonań spełnia wymogi określone w art. 219 ust. 1 pkt 1, 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie Wyższym i nauce. Dlatego też w pełni popieram wnioski o nadanie dr Annie Pohl stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastycznych i konserwacja dzieł sztuki.

Prof. dr hab. Sławomir Witkowski